

**WYMAGANIA EDUKACYJNE (WARUNKI I SPOSOBY OCENIANIA)
Z GEOGRAFII DLA KLASY VII
W PUBLICZNEJ SZKOLE PODSTAWOWEJ W ZARĘBACH
im. Bolesława Chrobrego w Zarębach**

II ETAP EDUKACYJNY: KLASA VII

Cele kształcenia - wymagania ogólne

- Czytanie map różnej treści,
- Wyjaśnianie prawidłowości występujących w cyklach astronomicznych i społecznych
- Umiejętność dokonywania planowych oraz systematycznych obserwacji,
- Umiejętność odczytywania i wykorzystywania oraz sporządzania dokumentacji geograficznej (dane statystyczne, wykresy, diagramy, ryciny),
- Umiejętność dokonywania obliczeń (odległości, różnicy wysokości, średnich temperatur, amplitudy, spadku temperatury z wysokością, wysokości słońca w różnych szerokościach geograficznych, różnic czasowych),
- Umiejętność posługiwania się słownictwem, terminologią i symboliką geograficzną,
- Wartościowanie działalności człowieka w środowisku przyrodniczym

Ocenianie ma na celu:

1. Poinformowanie ucznia o poziome jego osiągnięć edukacyjnych i postępach w tym zakresie,
2. Pomoc uczniowi w samodzielnym planowaniu własnego rozwoju,
3. Motywowanie ucznia do dalszej pracy,
4. Dostarczenie rodzicom (prawnym opiekunom) oraz nauczycielom informacji o postępach, trudnościach i specjalnych uzdolnieniach ucznia,
5. Umożliwienie nauczycielom doskonalenie organizacji i metod pracy dydaktyczno-wychowawczej.

Wykaz umiejętności i wiadomości dla danego poziomu przedstawiony jest uczniom na początku roku szkolnego poprzez omówienie programu nauczania w danej klasie z jednoczesnym wskazaniem na kierunek pracy, częstotliwość i sposób uzyskania oceny.

Ogólne składniki stanowiące przedmiot oceny to:

1. Zakres wiadomości i umiejętności,
2. Rozumienie materiału naukowego,
3. Umiejętność stosowania wiedzy,
4. Kultura przekazywania wiadomości.

Oceny są jednocześnie informacją dla rodziców, wychowawcy klasy, dyrektora szkoły oraz nadzoru pedagogicznego o:

1. Efektywność procesu nauczania i uczenia się,
2. Wkładzie uczniów w prace nad własnym rozwojem,
3. Postępów uczniów.

Sposoby sprawdzania osiągnięć edukacyjnych uczniów

Wypowiedzi ustne

*** Prace pisemne:**

- a) **sprawdziany** (Prace klasowe zapowiadane są tydzień wcześniej, a poprzedza je

powtórzenie i podsumowanie wiadomości. Jeżeli uczeń był nieobecny, zobowiązany jest do napisania zaległej pracy w terminie dwóch tygodni od przyścia do szkoły. Prac pisemnych nie wydaje się rodzicom do domu oraz nie wykonuje się ich kopii. Mogą się z nimi zapoznać

podczas indywidualnych konsultacji z nauczycielem lub w trakcie zebrań.)

b) **kartkówki** (z trzech ostatnich lekcji, sprawdzające wybrane umiejętności np. odczytywanie treści mapy, graficznych sposobów przedstawiania zjawisk itp.).

c) **konturówki** (sprawdzające umiejętność orientacji na mapie w kl.VII)

* **Aktywność i praca na lekcji** (indywidualna i w zespołach grupowych – tu: zaangażowanie, umiejętność komunikowania się i współpracy w zespole, korzystanie z różnych źródeł informacji, efektywność pracy).

* **Podstawowe umiejętności praktyczne** (czytanie mapy, interpretacja rysunku, orientacja w terenie – położenie, kierunki, dokonywanie podstawowych obliczeń stosowanych w geografii; czytanie i graficzna interpretacja danych liczbowych).

* **Praca domowa** (krótkoterminowa – zadania w zeszycie ćwiczeń, inne: polecenia z lekcji na lekcję; długoterminowa –plakaty i inne opracowania tematyczne do lekcji).

* **Aktywność** obejmująca prezentowanie wyników swojej pracy w różnej formie (konkursy przedmiotowe, udział projektach oraz innych przedsięwzięciach przedmiotowych).

***Zeszyt przedmiotowy** (sprawdzany pod kątem staranności i systematyczności)

Zasady organizowania i oceniania prac pisemnych:

1. Sprawdzian, praca klasowa i test są formą sprawdzania wiadomości i umiejętności oraz trwają co najmniej 1 godzinę lekcyjną;

a) O terminie sprawdzianu, pracy klasowej lub testu, nauczyciel powiadamia uczniów z tygodniowym wyprzedzeniem (może odnotować ten fakt w dzienniku),

b) Każdy sprawdzian, pracę klasową lub test poprzedza lekcja utrwalająca,

c) Uczniowie znają zakres sprawdzanej wiedzy i umiejętności oraz kryteria oceniania,

d) Punkty uzyskane ze sprawdzianów, prac klasowych, testów i kartkówek, przeliczane są na stopnie według następującej skali:

- 100% - celujący (6)
- 99% – 91% - bardzo dobry (5)
- 90% – 71 % - dobry (4)
- 70% – 51% - dostateczny (3)
- 50% – 31% - dopuszczający (2)
- 30% – 0% - niedostateczny (1)

1. **Kartkówka** obejmuje treści edukacyjne oraz umiejętności z 1-3 ostatnich lekcji i trwa 10 – 15 minut. Kartkówka nie musi być zapowiadana, a uzyskana z niej ocena nie podlega poprawie.

2. **Prace domowe** - zadawane czasami, sprawdzane i oceniane na bieżąco.

Sposoby poprawiania sprawdzianów, prac klasowych i testów:

a) Uczeń ma możliwość poprawienia ocen ze sprawdzianów, prac klasowych i testów w ciągu 2 tygodni po oddaniu pracy w wyznaczonym wolnym czasie ucznia i nauczyciela,

- b) Uczeń nieobecny na sprawdzianie, pracy klasowej czy teście z powodu uzasadnionej nieobecności zobowiązany jest do napisania ich w terminie uzgodnionym z nauczycielem,
- c) Uczeń poprawia tylko raz sprawdzian, pracę klasową czy test, a do dziennika wstawiane są obie oceny.

Sprawdzane i oceniane sprawdziany, prace klasowe, testy oraz inna dokumentacja dotycząca oceniania może być udostępniona uczniowi lub jego rodzicom/prawnym opiekunom do końca danego roku szkolnego.

Zasady przygotowania się do zajęć oraz poprawiania ocen:

- 1. Każdy uczeń ma prawo do poprawy ocen cząstkowych – w terminie uzgodnionym z nauczycielem.
- 2. W razie nieobecności na zajęciach, uczeń ma obowiązek nadrobić zaległości w terminie uzgodnionym z nauczycielem (termin ten zależy od czasu trwania nieobecności).
- 3. Uczeń ma prawo do dwukrotnego w ciągu półrocza zgłoszenia nieprzygotowania się do lekcji, np.
 - a) Brak pracy domowej lub brak książki czy zeszytu lub brak potrzebnych pomocy;
 - b) Jedna „niegotowość” do odpowiedzi z 3 ostatnich lekcji (nieprzygotowanie nie dotyczy zapowiedzianych prac klasowych, testów, sprawdzianów oraz kartkówek).
- 1. Za każdy brak pracy domowej czy brak pomocy (np. podręcznik, zeszyt ćwiczeń, praca wytwórcza) czy brak odpowiedzi na pytanie nauczyciela, uczeń otrzymuje punkty ujemne (-)”. Natomiast po wykorzystaniu limitu, czyli za 3 –cim razem „nieprzygotowaniem” do lekcji, uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną.
- 2. Każde nieprzygotowanie uczeń powinien zgłosić przed rozpoczęciem lekcji (najpóźniej po sprawdzeniu listy obecności).

Częstotliwość oceniania:

- a) Sprawdzian, praca klasowa lub test – minimum 1-2 oceny w półroczu,
- b) Odpowiedź ustna – minimum 1 ocena w półroczu,
- c) Praca domowa – 1-2 oceny w półroczu, w zależności od potrzeb,
- d) Ćwiczenia praktyczne lub prace wytwórcze – minimum 2-3 oceny w półroczu, w zależności od potrzeb,
- e) Zeszyt przedmiotowy – minimum 1 ocena w półroczu,
- f) Aktywność na zajęciach – minimum 1-2 oceny w półroczu.

Sposoby oceniania:

- 1) Ocena
- 2) Plusy/minusy,
- 3) Pochwała.

Skala ocen:

1. Ocena celująca – 6
2. Ocena bardzo dobra – 5,
3. Ocena dobra – 4,
4. Ocena dostateczna – 3,
5. Ocena dopuszczająca – 2,
6. Ocena niedostateczna – 1.

Wymagania edukacyjne niezbędne do otrzymania przez ucznia poszczególnych śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych z zajęć edukacyjnych - geografia, wynikających z realizowanego przez siebie programu nauczania - Program nauczania geografii w klasach V-VIII - Arkadiusz Głowacz, Agnieszka Lechowicz, Maciej Lechowicz, Piotr Stankiewicz

OGÓLNE KRYTERIA I WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE STOPNIE

Ocena niedostateczna

Uczeń nie opanował niezbędnych wiadomości i umiejętności zawartych w wymaganiach podstawy programowej dla szkoły podstawowej – potrzebnych do kontynuowania nauki. W szczególności: wykazuje brak systematyczności i chęci do nauki, nie posiada podstawowej orientacji na mapie, nie wykonuje zadań domowych, nie potrafi samodzielnie korzystać z różnych źródeł, w tym treści podręcznika, nie pracuje na lekcji, nie potrafi rozwiązać zadań teoretycznych i praktycznych o elementarnym stopniu trudności samodzielnie, w grupie lub nawet przy pomocy nauczyciela, nie udziela prawidłowych odpowiedzi na większość zadanych mu pytań.

* Ocena dopuszczająca

Uczeń ma braki w wymaganiach koniecznych z zakresu wiadomości i umiejętności. Tu: opanował w stopniu elementarnym umiejętność czytania map, posiada elementarną orientację na mapie świata, Europy i Polski, posługuje się w stopniu elementarnym słownictwem i terminologią geograficzną w mowie żywej i pisanej, samodzielnie rozwiązuje i wykonuje zadania o niewielkim stopniu trudności, przejawia chęć i gotowość pracy i współpracy, umie wykorzystać różne źródła informacji, przy czym objawia się to jako praca odtwórcza, wskazująca na słabe zrozumienie polecenia, nadrabia zaległości, przy pomocy nauczyciela udziela odpowiedzi na proste pytania.

* Ocena dostateczna

Uczeń opanował podstawowe wiadomości i wybrane umiejętności określone podstawą programową. W szczególności : **posiada podstawową orientację na mapie** i w przestrzeni geograficznej, poprawnie wyraża swoje myśli w prostych i typowych przykładach w mowie żywej i pisanej, **przy wypowiedzi widać nieliczne błędy, odpowiedź ustana odbywa się przy pomocy nauczyciela zadającego kolejne pytania**, samodzielnie i w grupie rozwiązuje poprawnie nieskomplikowane polecenia, **potrafi naśladować podobne rozwiązania w analogicznych sytuacjach**, wartościuje elementy działalności człowieka środowisku, poprawnie odczytuje dane z tekstu, rysunków, diagramów, tabel, przetwarza proste dane na wykresy, wykonuje wybrane, proste obliczenia stosowane w geografii, z pomocą nauczyciela poprawnie stosuje wiadomości i umiejętności do rozwiązywania sytuacji problemowych.

* Ocena dobra

Uczeń opanował wiadomości i umiejętności w stopniu dobrym. W szczególności: pracuje systematycznie, a jego przygotowanie, choć pełne jest różnie jakościowo, **posiada dobrą**

orientację na mapie świata, czyta ze zrozumieniem mapy tematyczne, dokonuje poprawnych interpretacji różnorodnych tekstów źródłowych, udziela zasadniczo samodzielnie odpowiedzi, choć uwidaczniają się niewielkie braki w wiedzy lub wypowiedź nie wyczerpuje omawianego zagadnienia, wiadomości i umiejętności podstawowe są dla niego zrozumiałe, potrafi samodzielnie rozwiązywać zadania o pewnym stopniu trudności tu: treści przystępne, średnio trudne, wykonuje wszystkie obliczenia stosowane w geografii, dostrzega zależności przyczynowo-skutkowe, łączy zagadnienia w logiczne ciągi, opanował umiejętność dokonywania interpretacji prostych zjawisk przedstawianych graficznie, w mowie żywej i pisanej posługuje się językiem poprawnym pod względem merytorycznym, stylistycznym i gramatycznym, potrafi wartościować działalność człowieka środowisku, aktywnie i efektywnie pracuje i współpracuje w zespołach grupowych, chętnie wykonuje dodatkowe zadania.

*** ocena bardzo dobra**

Uczeń w stopniu wyczerpującym opanował materiał przewidziany w podstawie programowej dla danej klasy oraz praktycznie stosuje umiejętności z zakresu kluczowych kompetencji w edukacji geograficznej. W szczególności: **przygotowanie ucznia do lekcji jest pełne, wszechstronne oraz systematyczne, sprawnie posługuje się wiadomościami i zdobytymi umiejętnościami, podczas wypowiedzi ustnej samodzielnie potrafi interpretować omawiane zagadnienie, jego wypowiedź jest ładna, ciekawa i poprawna pod względem merytorycznym, stylistycznym i gramatycznym, samodzielnie dokonuje interpretacji treści mapy i innych materiałów źródłowych, obok prawidłowego wnioskowania przeprowadza proste analizy zjawisk, potrafi zastosować wiedzę w praktycznym działaniu, chętnie wykonuje zadania i prace dodatkowe, wykorzystuje różne źródła informacji do pogłębiania swojej wiedzy, bierze aktywny udział w przedsięwzięciach o charakterze środowiskowym, wnosi twórczy wkład w realizację zadań oraz omawianych zagadnień, pracuje nad własnym rozwojem lub bierze aktywny udział w konkursach o treściach geograficznych.**

*** Ocena celująca**

Uczeń spełnia wszystkie kryteria ujęte w wymaganiach, samodzielnie i twórczo rozwija własne uzdolnienia i zainteresowania, a ich efekty potrafi zaprezentować innym w konkretnej formie.

SZCZEGÓLNE KRYTERIA I WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE STOPNIE

Temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Uczeń potrafi: Dział 1. Położenie i środowisko przyrodnicze Polski					
1. Położenie geograficzne Polski	<ul style="list-style-type: none"> wskazać położenie Polski na mapie Europy; wymienić sąsiadów Polski; wymienić cechy położenia Polski; wymienić skrajne punkty terytorium Polski; nazwać województwa i ich stolice. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienić wszystkie województwa i ich stolice; podać przykłady konsekwencji rozciągłości południkowej i równoleżnikowej Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienić i wskazać na mapie województwa; wymienić i wskazać na mapie sąsiadów Polski; wymienić konsekwencje rozciągłości południkowej i równoleżnikowej Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienić i wskazać na mapie województwa i ich stolice; scharakteryzować konsekwencje wynikające z rozciągłości południkowej i równoleżnikowej Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienić i wskazać na mapie województwa i miasta będące siedzibami władz samorządowych; obliczać rozciągłość południkową i równoleżnikową Polski.
2. Przeszłość geologiczna Polski	<ul style="list-style-type: none"> wskazać struktury geologiczne występujące w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> korzystając z atlasu nazwać ery, w jakich powstały poszczególne struktury geologiczne; wskazać i 	<ul style="list-style-type: none"> opisać na podstawie tabeli stratygraficznej najważniejsze wydarzenia geologiczne na terenie Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> wykazać związki między wydarzeniami geologicznymi a zróżnicowaniem ukształtowania terenu. 	<ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować na podstawie map i wykresów budowę geologiczną poszczególnych regionów Polski.

3. Łądociel i polskie pojezierza	<ul style="list-style-type: none"> wymieni nazwy zlodowaceń i wskaza ich zasięg na mapie. 	<p>nazwać struktury geologiczne powstałe w poszczególnych orogenezach.</p> <ul style="list-style-type: none"> wymieni formy powstałe w wyniku akumulacyjnej i erozyjnej działalności łądocielu. 	<ul style="list-style-type: none"> omówić uwarunkowania zlodowaceń w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić genezę wybranych form polodowcowych; określić możliwość występowania form polodowcowych w najbliższej okolicy. 	<ul style="list-style-type: none"> omówić cechy charakterystyczne rzeźby młodo- i staroglacjalnej oraz wskazać rejony ich występowania w Polsce.
4. Bogactwo skał i mineralów	<ul style="list-style-type: none"> wymieni różne typy skał i mineralów występujące w Polsce; wymieni przykłady wykorzystania skał i surowców mineralnych w działalności człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> wymieni i wskazać rejony występowania poszczególnych surowców mineralnych. 	<ul style="list-style-type: none"> opisać na podstawie mapy rozmieszczenie surowców mineralnych w Polsce; sklasyfikować skały występujące w Polsce ze względu na ich genezę; określić znaczenie gospodarcze surowców mineralnych. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazać surowce mineralne występujące w najbliższej okolicy, ocenia ich przydatność; określić zasobność Polski w surowce mineralne na tle Europy. 	<ul style="list-style-type: none"> omówić zróżnicowanie występowania skał i złóż surowców mineralnych w Polsce z uwzględnieniem budowy geologicznej.
5. Klimat Polski	<ul style="list-style-type: none"> wymieni czynniki kształtujące klimat w Polsce; nazwać masy powietrza wpływające na klimat; wymienia termiczne pory roku. 	<ul style="list-style-type: none"> wymieni cechy klimatu Polski, określić rodzaj pogody związanej z poszczególnymi masami powietrza. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić sposób powstawania frontów atmosferycznych; omówić cechy klimatu Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> określić zmiany pogody wynikające z przemieszczania się frontów atmosferycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować klimat Polski na tle klimatu Europy scharakteryzować czynniki wpływające na zmienność pogody w Polsce.
6. Zróżnicowanie warunków klimatycznych w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> wymieni czynniki wpływające na zróżnicowanie warunków klimatycznych w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> omówić na podstawie map klimatycznych zróżnicowanie rozkładu temperatur, opadów, długości trwania okresu wegetacyjnego w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazać formy działalności człowieka uzależnione od warunków klimatycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować zależności między warunkami klimatycznymi a rolnictwem, turystyką i transportem. 	<ul style="list-style-type: none"> omówić cechy charakterystyczne klimatu własnego regionu na tle Polski.
7. Sieć rzeczna Polski	<ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie wybrane obiekty hydrologiczne w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> nazwać i wskazać na mapie główne dorzecza i zlewiska w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> opisać cechy sieci rzecznej w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować dorzecza Wisły i Odry. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazać różnice między dorzeczeniami Wisły i Odry na tle innych rzek Europy.
8. Polskie lasy	<ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie obszary Polski charakteryzujące się największą i najmniejszą lesistością. 	<ul style="list-style-type: none"> wymieni rodzaje lasów. 	<ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować poszczególne rodzaje lasów ze względu na skład gatunkowy i siedlisko. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić zależności między warunkami klimatycznymi a szatą roślinną; porównać zbiorowiska leśne w różnych częściach Polski. ocenić wartość 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić przestrzenne zróżnicowanie wskaźnika lesistości w Polsce oraz na tle Europy; ocenić potrzebę racjonalnej gospodarki leśnej. dokonać analizy
9. Gleby	<ul style="list-style-type: none"> wymieni 	<ul style="list-style-type: none"> wskazać na 	<ul style="list-style-type: none"> 	<ul style="list-style-type: none"> 	<ul style="list-style-type: none">

Polski	czynniki glebotwórcze; • wyjaśnić znaczenie gospodarcze gleb.	mapie rejony występowania poszczególnych typów gleb.	scharakteryzować wybrane typy gleb.	użytkową gleb w Polsce; • omówić genezę wybranych typów gleb.	prostego profilu glebowego.
10. Morze Bałtyckie	• wymienić cechy geograficzne Morza Bałtyckiego.	• opisać położenie Bałtyku, zróżnicowanie linii brzegowej, główne cechy tego środowiska morskiego.	• omówić cechy fizyczne wód Bałtyku i ich zależność od warunków przyrodniczych; • wskazać państwa nadbałtyckie ze stolicami.	• wyjaśnić zróżnicowanie zasolenia i termiki wód Bałtyku; • określić znaczenie Bałtyku dla regionu; • omówić przebieg granicy morskiej Polski.	• wskazać czynniki wpływające na degradację środowiska Morza Bałtyckiego i przedstawić sposoby poprawy warunków.

Temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca	
Uczeń potrafi:						
11. Stan środowiska	• wymienić zmiany, jakie w środowisku naturalnym wywołuje rozwój gospodarczy.	• podać przykłady działań, które należy podjąć, aby chronić przyrodę Polski.	• wyjaśnić znaczenie terminów: segregacja odpadów, recykling.		• omówić wpływ działalności człowieka na atmosferę, wody i gleby.	• opisać mechanizm powstawania kwaśnych opadów i wymienić skutki na przyrodę i działalność człowieka.
12. Ochrona przyrody	• wymienić podstawowe formy ochrony przyrody w Polsce; • lokalizować na mapie wybrane parki narodowe.	• lokalizować na mapie wszystkie parki narodowe w Polsce; • omówić przyrodę w wybranych parkach narodowych.	• wymienić formy ochrony przyrody i wyjaśnić różnice między nimi; • podać przykłady rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych i pomników przyrody występujących w pobliżu miejsca zamieszkania.		• opisać zasady rozwoju zrównoważonego.	• opisać akty prawne, na podstawie których przyroda w Polsce podlega ochronie.
13. Podsumowanie działu						
Dział 2. Ludność Polski						
14. Ludność Polski na tle Europy i świata	☐ korzystając z danych statystycznych, odczytać liczbę ludności Polski i innych krajów w różnych okresach; ☐ zdefiniować przyrost naturalny i rzeczywisty	☐ porównać liczbę ludności Polski z innymi krajami Europy; ☐ zdefiniować współczynnik przyrostu naturalnego	☐ wykonać prosty wykres zmian liczby ludności Polsce; ☐ obliczyć współczynnik przyrostu naturalnego dowolnego kraju; ☐ podać przyczyny wzrostu populacji Polski i Europy	☐ omówić tendencje zmian liczby ludności Polski; ☐ podać przyczyny ubytku ludności Polski i Europy na początku XX w.	☐ prognozować zmiany liczby ludności Polski i Europy; ☐ podać skutki zmiany liczby ludności Polski i Europy.	
15. Rozmieszczenie ludności Polski	☐ wymienić przyrodnicze i pozapryrodnicze czynniki osadnicze; ☐ zdefiniować	☐ odczytywać dane z mapy gęstości zaludnienia Polski i Europy; ☐ porównać	☐ porównać mapę gęstości zaludnienia wg powiatów i gmin w Polsce oraz ocenić zakres informacji	☐ podać przyczyny rozwoju populacji najgęściej zaludnionych regionów Polski i	☐ wskazać analogie i odmienności w procesach osadniczych w Polsce i innych krajach	

gęstość zaludnienia.

gęstość zaludnienia Polski z innymi krajami Europy;
 zdefiniować ekumenę.

prezentowanych na każdej z nich;
 obliczyć gęstość zaludnienia dla dowolnego obszaru.

Europy;
 wskazać przyczyny rozwoju wielkich ośrodków miejskich w Europie;
 zaprezentować gęstość zaludnienia własnego regionu i porównać do średniej wartości w Polsce.

europejskich;
 porównać na przykładach zalety i wady dla rozwoju demograficznego populacji położonych w centrum i na peryferiach regionu lub kraj

16. Rozwój ludności w Polsce i w Europie

odczytać z wykresów wielkość przyrostu naturalnego;
 zdefiniować wyż i niż demograficzny;
 wskazać na mapie prezentującej poziom współczynnika naturalnego te województwa, w których jest on najwyższy i najniższy.

wskazać na wykresach okresy wyżów i niżów demograficznych;
 zdefiniować współczynnik urodzeń i zgonów;
 podać przykłady województw o najniższym i najwyższym przyroście naturalnym.

wykonać prosty wykres zmian ruchu naturalnego ludności w Polsce;
 wskazać okresy występowania w Polsce niżów i wyżów demograficznych;
 przedstawić na mapie zróżnicowanie wielkości przyrostu naturalnego w Polsce według województw.

określić przyczyny występowania wyżów i niżów demograficznych;
 analizować zmiany wartości przyrostu naturalnego Polski;
 zdefiniować kompensacyjny wyż demograficzny;
 podać przyczyny zróżnicowania wielkości przyrostu naturalnego w Polsce.

analizować zmiany wartości przyrostu naturalnego własnego regionu;
 ocenić skuteczność działań władz różnych krajów europejskich w zakresie zwiększenia dzietności;
 na dowolnych przykładach określić skutki społeczne i gospodarcze wysokiego i niskiego przyrostu naturalnego (na poziomie województw i krajów).

17. Struktura płci i wieku mieszkańców Polski

odczytać z piramidy wieku i płci liczebność danej grupy wiekowej;
 określić, jakie dane można odczytać z piramidy wieku i płci;
 zdefiniować współczynnik feminizacji;
 zdefiniować pojęcie przeciętne trwanie życia.

wskazać na piramidzie wieku i płci przedziały wiekowe ludności w wieku produkcyjnym;
 odczytać z piramidy wieku i płci przedziały wiekowe w których przeważają w polskim społeczeństwie kobiety i mężczyźni;
 wyjaśnić zjawisko nadumieralności mężczyzn.

obliczyć współczynnik feminizacji dla dowolnego województwa lub kraju
 wykonać prosty wykres zmian współczynnika feminizacji w Polsce po II wojnie światowej
 analizować piramidę wieku i płci i na jej podstawie porównać liczebność grupy ludności w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym

określić przyczyny zmian współczynnika feminizacji w Polsce;
 porównać piramidy wieku i płci Polski z innymi krajów europejskich i ocenić stopień dojrzałości społeczeństw;
 wskazać w Europie kraje o młodym społeczeństwie i kraje ze starzejącą się populacją;
 wykonać uproszczoną piramidę wieku i płci dla Polski.

ocenić znaczenie imigracji dla populacji społeczeństw starzejących się;
 przedstawić skutki społeczne i kulturowe imigracji do państw o starzejącym się społeczeństwie;
 przedstawić strukturę wieku i płci własnej miejscowości (regionu) i ocenić ją (społeczeństwo młode, dojrzałe, starzejące się).

18. Zróżnicowanie społeczne ludności Polski i Europy

- odczytać z wykresów kołowych strukturę ludności;
- zdefiniować pojęcia mniejszość narodowa i etniczna;
- podać przykłady grup etnicznych i mniejszości narodowych w Polsce;
- wymienić religie i wyznania istniejące w Polsce;
- zdefiniować analfabetyzm.
- wymienić mniejszości narodowe i etniczne w Polsce;
- wskazać na mapie zasięg głównych religii i wyznań w Europie.
- wymienić i wskazać na mapie mniejszości narodowe i etniczne oraz główne grupy etnograficzne w Polsce;
- zdefiniować analfabetyzm funkcjonalny;
- omówić poziom wykształcenia społeczeństwa Polski.
- podać przyczyny rozmieszczenia mniejszości narodowych w Polsce;
- podać przykłady krajów wielonarodowych w Europie;
- potrafi wymienić i wskazać na mapie kraje o zróżnicowanej strukturze wyznaniowej;
- potrafi wskazać w Europie kraje w których mieszka duża liczba wyznawców islamu;
- omówić zmiany, jakie zachodzą w poziomie wykształcenia mieszkańców Polski i innych krajów Europy.
- przedstawić skutki społeczne uznania Ślązaków za grupę etniczną w Polsce;
- wskazać przykłady wpływu mniejszości narodowych i grup etnicznych na rozwój kultury narodowej;
- przedstawić wady i zalety dużego zróżnicowania religijnego wybranego kraju Europy;
- porównać poziom wykształcenia statystycznego Polaka i Europejczyka.

19. Praca i bezrobocie

- odczytać z wykresów kołowych strukturę zatrudnienia ludności;
- zdefiniować pojęcia bezrobocia i prywatyzacji.
- zdefiniować pojęcia stopy bezrobocia i ludności aktywnej zawodowo;
- wymienić województwa, regiony Polski, w których bezrobocie jest najwyższe i najniższe.
- podać przyczyny bezrobocia w Polsce;
- przedstawić na mapie zróżnicowanie poziomu bezrobocia w Polsce.
- omówić zmiany, jakie zaszły w strukturze zatrudnienia w Polsce po II wojnie światowej;
- porównać strukturę zatrudnienia w Polsce i w innych krajach Europy;
- analizować wskaźnik bezrobocia w różnych skalach przestrzennych.
- porównać strukturę zatrudnienia w regionie zamieszkania ze strukturą krajową i europejską oraz wskazać przewagi lub zapóźnienia;
- wskazać i ocenić sposoby rozwiązywania problemu bezrobocia w Polsce i w Europie.

20. Migracje w Polsce i w Europie

- zdefiniować pojęcia migracji, emigranta i imigranta;
- podać przykładów krajów, w których istnieją skupiska Polonii.
- zdefiniować pojęcie salda migracji;
- podać przykłady fal migracyjnych w Polsce;
- przedstawić na mapie rozmieszczenie Polonii na świecie.
- omówić przyczyny migracji;
- przedstawić na mapie rozmieszczenie migracji;
- wymienić kraje, do których najczęściej wyjeżdżają Polacy;
- wymienić kraje, z których najczęściej przyjeżdżają do Polski imigranci.
- wyjaśnić rozmieszczenie migracji;
- omówić konsekwencje migracji.
- porównać dawne i współczesne migracje Polaków;
- porównać migracje Polaków z migracjami w Europie.

21.

Urbanizacja Polski na tle Europy

- wymienić przyczyny migracji ze wsi do miast;
- zdefiniować pojęcia urbanizacja i aglomeracja.
- zdefiniować pojęcia suburbanizacja, aglomeracja monocentryczna i aglomeracja policentryczna (konurbacja);
- podać przykłady aglomeracji monocentrycznej oraz policentrycznej.
- porównać poziom urbanizacji Polski z innymi krajami Europy;
- wskazać na mapie największe aglomeracje Polski i Europy.
- analizować zmiany w osadnictwie wiejskim i miejskim;
- potrafi wymienić przykłady krajów o najwyższym i najniższym poziomie urbanizacji w Europie.
- analizować przestrzenny rozwój przykładowego miasta;
- porównać procesy urbanizacyjne zachodzące w Polsce i w innych krajach Europy.

22. Polskie miasta

- wymienić główne funkcje miasta;
- wymienić przyczyny rozwoju miast w Polsce;
- wymienić 5 największych miast Polski.
- podać przykłady rozwoju miast w dogodnych warunkach przyrodniczych;
- wymienić i wskazać na mapie główne miasta Polski.
- opisać funkcję wybranych miast Polski i Europy;
- analizować sieć miejską Polski i porównać ją siecią miast w Europie.
- określić, które z warunków przyrodniczych i pozaprzyrodniczych sprzyjały rozwojowi miast – podać przykłady z Polski i Europy.
- wyjaśnić na przykładach, dlaczego najszybciej rozwijają się największe miasta.

23. Podsumowanie działu

24.

Gospodarka narodowa

- wyjaśnić, co to jest gospodarka narodowa;
- opisać, czym zajmuje się rolnictwo, przemysł i usługi;
- wyjaśnić, co to jest Produkt Krajowy Brutto.
- porównać na podstawie wykresu strukturę PKB wg sektorów gospodarki w Polsce i wybranym kraju europejskim.
- porównać strukturę zatrudnienia wg sektorów gospodarki w Polsce i w krajach Europy Zachodniej;
- zakwalifikować działalność gospodarczą do poszczególnych sektorów gospodarki narodowej.
- sformułować wnioski dotyczący związku między strukturą zatrudnienia oraz PKB a poziomem rozwoju gospodarczego;
- wskazać na mapie politycznej świata kraje o podobnej do Polski wartości PKB na 1 mieszkańca.
- wyjaśnić, co to jest globalizacja i podać przykłady przejawów globalizacji w życiu codziennym;
- podać pozytywne i negatywne skutki globalizacji;
- wymienić inne niż PKB wskaźniki poziomu rozwoju gospodarczego państw.

25. Funkcje rolnictwa i czynniki przyrodnicze jego rozwoju

- wyjaśnić, czym zajmuje się rolnictwo;
- wymienić przyrodnicze czynniki, decydujące o rozwoju rolnictwa w Polsce.
- na podstawie map tematycznych opisać warunki przyrodnicze dla rozwoju rolnictwa w Polsce.
- omówić funkcję gospodarczą, społeczną i przestrzenną rolnictwa;
- scharakteryzować przestrzenne zróżnicowanie długości okresu wegetacyjnego w Polsce.
- wyjaśnić wpływ zmienności pogody na rolnictwo w Polsce;
- wymienić typy gleb występujących w Polsce i omówić ich przydatność rolniczą.
- omówić przestrzenne zróżnicowanie gleb o różnej przydatności dla rolnictwa;
- wyjaśnić, co to jest agroklimat.

26. Czynniki pozaprzyrodnicze rozwoju rolnictwa

- wymienić czynniki pozaprzyrodnicze mające wpływ na rozwój rolnictwa w Polsce i omówić wybrane
- omówić wpływ czynników pozaprzyrodniczych na rozwój rolnictwa w Polsce;
- wymienić jednostki miar
- interpretować dane statystyczne w celu ustalenia pozycji Polski w produkcji rolnej w Europie i na świecie.
- sprawnie posługiwać się jednostkami miar używanymi w rolnictwie, wykonywać przeliczenia.
- omówić wpływ przynależności do Unii Europejskiej na funkcjonowanie rolnictwa w Polsce.

z nich.

używane w rolnictwie (ar, hektar, tona, kwintal).

27. Uprawa roślin i chów zwierząt w Polsce

wymienić nazwy podstawowych roślin uprawianych w Polsce oraz gatunki zwierząt hodowlanych;
 opisać na prostych przykładach związek między warunkami naturalnymi a rozmieszczeniem upraw roślin i chowu zwierząt.

podać przykłady roślin zaliczanych do różnych grup (zboża, pastewne, przemysłowe, owoce i warzywa) uprawianych w Polsce;
 wskazać na podstawie kartogramu województwa o największym i najmniejszym pogłowie bydła i trzody chlewnej;

opisać rozmieszczenie podstawowych roślin uprawnych i zwierząt hodowlanych w Polsce.

wyjaśnić przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia roślin uprawnych w Polsce;
 omówić występowanie chowu zwierząt w Polsce.

ocenić jakość żywności produkowanej w Polsce i wskazać jej zalety oraz wady.

28. Gospodarka morska

opisać położenie Polski względem Morza Bałtyckiego;
 wskazać konsekwencje nadmorskiego położenia Polski.

podać i opisać przykłady działalności gospodarczej w różnych sektorach gospodarki narodowej związanych z gospodarką morską.

ocenić możliwości rozwoju gospodarki morskiej w Polsce;
 wymienić wybrane gatunki ryb morskich i słodkowodnych.

opisać perspektywę rozwoju gospodarki morskiej w podziale na poszczególne obszary działalności gospodarczej.

wymienić i opisać działania podejmowane przez społeczność międzynarodową w celu ochrony różnorodności biologicznej mórz i oceanów.

29. Przemysł i jego funkcje

omówić, czym zajmuje się przemysł;
 wymienić przykłady produktów wytworzonych w przemyśle;
 na podstawie wykresu strukturalnego opisać strukturę produkcji przemysłowej według rodzajów działalności gospodarczej.

wymienić rodzaje działalności przemysłowej i opisać strukturę produkcji przemysłowej według rodzajów działalności gospodarczej w Polsce.

opisać udział przemysłu w strukturze zatrudnienia oraz wytwarzania Produktu Krajowego Brutto;
 omówić wpływ przemysłu na gospodarkę, społeczeństwo i przestrzeń.

wymienić i opisać czynniki lokalizacji zakładów reprezentujących wybrane rodzaje działalności przemysłowej;
 opisać wybrany zakład przemysłowy, jego wpływ na otoczenie, w szczególności negatywne oddziaływanie na środowisko przyrodnicze.

omówić wpływ indywidualnych decyzji konsumenckich na rozwój przemysłu kraju.

30. Przemysł energetyczny

wymienić odnawialne i nieodnawialne źródła energii elektrycznej;
 omówić

omówić przy pomocy mapy tematycznej rozmieszczenie surowców energetycznych w

porównać strukturę produkcji energii elektrycznej według źródeł w Polsce i w

wskazać związek między oszczędzaniem energii a pozytywnym wpływem na

podać argumenty za i przeciw budowie w Polsce elektrowni atomowej.

znaczenie węgla kamiennego i brunatnego w strukturze produkcji energii elektrycznej w Polsce.

Polsce.

wybranych krajach Europy;
 omówić wpływ produkcji energii elektrycznej wg poszczególnych źródeł energii na środowisko przyrodnicze.

przyrodę;
 podać sposoby ograniczenia zużycia energii elektrycznej.

31. Okręgi przemysłowe w Polsce

wyjaśnić znaczenie terminów: zakład przemysłowy, okręg przemysłowy, koncentracja przemysłu, restrukturyzacja przemysłu;
 omówić wpływ przemysłu na środowisko.

wymienić przyczyny koncentracji przemysłu w okręgach;
 na podstawie mapy wskazać rozmieszczenie okręgów przemysłowych w Polsce.

omówić na wybranych przykładach, na czym polega restrukturyzacja zakładów przemysłowych w Polsce.

wymienić zalety i wady koncentracji przemysłu w okręgach przemysłowych;
 podać przykłady deklomracji przemysłu w Polsce.

wyjaśnić, czym są specjalne strefy ekonomiczne oraz opisać przyczyny i skutki powstawania SSE w Polsce;
 wskazać na mapie wybrane SSE w Polsce.

32. Przemysł zaawansowanych technologii

wymienić wybrane produkty przemysłu zaawansowanych technologii;
 na podstawie analizy danych statystycznych porównać nakłady na działalność badawczo-rozwojową w Polsce i krajach Unii Europejskiej.

wymienia czynniki lokalizacji przemysłu zaawansowanych technologii;
 omawia zmiany czynników lokalizacji przemysłu high-tech względem tradycyjnych gałęzi przemysłu.

wyjaśnić, czym różni się przemysł zaawansowanych technologii od tradycyjnych gałęzi przemysłu;
 omawia wpływ rozwoju przemysłu zaawansowanych technologii na życie mieszkańców.

wskazać na mapie lokalizację Krakowskiego Parku Technologicznego i Doliny Lotniczej i omawia ich wpływ na przemysł w Polsce;
 wskazać przykłady sukcesów polskich przedsiębiorstw branży high-tech na arenie międzynarodowej.

ocenia możliwość dalszego rozwoju przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce.

33. Rola usług w gospodarce Polski

wymienić przykłady działalności gospodarczej zaliczanej do sektora usług.

scharakteryzować różnorodność usług występujących w Polsce.

omówić na wybranych przykładach rozwój usług w Polsce.

wykazać związek między rozwojem usług a podnoszeniem się poziomu rozwoju gospodarczego kraju i regionu.

wyjaśnić szybki rozwój wybranych usług w Polsce.

34. Transport i łączność

podać przykłady różnych rodzajów transportu;
 omówić wady i zalety wybranych rodzajów transportu.

wyjaśnić znaczenie terminów: komunikacja, transport, łączność;
 omówić wady i zalety różnych rodzajów transportu wykorzystywanych w Polsce.

opisać zależność między stosowanym rodzajem transportu a rodzajem i masą towaru, dystansem, czasem i kosztami;
 wskazać na mapie województwa o najlepiej i

ocenić znaczenie transportu i łączności dla jakości życia mieszkańców i rozwoju gospodarczego kraju.

uzasadnić konieczność ponoszenia przez państwo wysokich kosztów budowy infrastruktury transportowej.

najgorzej rozwiniętej sieci drogowej i kolejowej.

35. Atrakcje turystyczne Polski

- wymienić najważniejsze atrakcje turystyczne w Polsce i wskazać ich położenie na mapie;
- podać przykłady polskich obiektów wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości UNESCO.
- omówić wybrane przyrodnicze i pozaprzyrodnicze atrakcje turystyczne w Polsce;
- wymienić obiekty wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości UNESCO.
- uzasadnić konieczność zachowania walorów dziedzictwa przyrodniczego.
- omówić wpływ mieszkańców Polski na rozwój kulturowy kraju.
- dokonać refleksji nad wartością wybranych walorów turystycznych Polski.

36. Wakacje w Polsce

- wymienić ważniejsze regiony turystyczne Polski;
- omówić wybrany przez siebie region turystyczny w Polsce.
- wskazać na mapie fizycznej Polski regiony o szczególnych walorach turystycznych.
- opisać związek między rozwojem turystyki a wzrostem presji na środowisko przyrodnicze.
- uzasadnić konieczność zachowania walorów dziedzictwa przyrodniczego;
- podać argumenty na to, że Polska jest, bądź nie jest, krajem atrakcyjnym turystycznie.
- podać argumenty świadczące o pozytywnym wpływie turystyki na rozwój gospodarczy oraz o jej negatywnym wpływie na środowisko przyrodnicze.

37. Podsumowanie działu

38. Powodzie i ochrona przeciwpowodziowa

- wyjaśnić, czym jest powódź;
- podać przykłady przyczyn występowania powodzi;
- wymienić kilka metod ochrony przeciwpowodziowej.
- odróżnić powódź od wezbrania;
- na podstawie map, danych liczbowych oraz innych materiałów źródłowych podać konsekwencje wystąpienia powodzi.
- uzasadnić stosowanie kilku wybranych metod ochrony przeciwpowodziowej;
- wykazać związek pomiędzy deforestacją a zagrożeniem powodziowym;
- określić wpływ sztucznych zbiorników wodnych na występowanie i skutki powodzi.
- sklasyfikować i wyjaśnić przyczyny naturalne i antropogeniczne powstawania powodzi;
- analizować i porównać konsekwencje stosowania różnych metod ochrony przeciwpowodziowej;
- określić wpływ zabudowy zalewowych na skutki powodzi.
- dokonać oceny zagrożeń powodziowych występujących na wybranym obszarze;
- zaproponować i uzasadnić dobór metod ochrony przeciwpowodziowej na wybranym obszarze.

39. Warunki rozwoju gospodarki energetycznej

- podać przykłady surowców energetycznych wykorzystywanych
- na podstawie materiałów podać przykłady związków
- na wybranych przykładach uzasadnić rozwój energetyki opartej
- określić warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze
- wyszukać informacje dotyczące warunków rozwoju

w Polsce;
 wymienić wady i zalety węgla kamiennego i brunatnego jako surowców energetycznych.

warunków naturalnych z kierunkami rozwoju energetyki;
 dokonać podziału czynników rozwoju energetyki na przyrodnicze i pozaprzyrodnicze.

na odnawialnych źródłach energii w Polsce;
 wyjaśnić związek pomiędzy warunkami pozaprzyrodniczymi kierunkami rozwoju energetyki.

sprzyjające lub ograniczające produkcję energii ze źródeł nieodnawialnych i odnawialnych.

energetyki w swoim regionie;
 dokonać oceny warunków przyrodniczych i pozaprzyrodniczych rozwoju energetyki w swoim regionie.

40. Rozwój dużych miast a zmiany w strefach podmiejskich

podać cechy środowiska geograficznego i opisać warunki życia w dużym mieście i w strefie podmiejskiej.

na podstawie map, fotografii oraz danych liczbowych wskazać zmiany zachodzące w wybranej strefie podmiejskiej;
 wymienić przykłady nowych kierunków zagospodarowania terenu w strefie podmiejskiej.

wyjaśnić przyczyny przenoszenia się mieszkańców do strefy podmiejskiej;
 wyjaśnić przyczyny przenoszenia działalności gospodarczej do strefy podmiejskiej.

identyfikować i wyjaśnić zmiany w zakresie zagospodarowania terenu i stylu zabudowy na przykładach stref podmiejskich;
 opisać i wyjaśnić zmiany demograficzne zachodzące w strefach podmiejskich;
 podać własną definicję pojęcia suburbanizacja.

dokonać krytycznej oceny zmian środowiska geograficznego w strefach podmiejskich dużych miast;
 prognozować przyszłe kierunki rozwoju stref podmiejskich.

41. Wpływ migracji na strukturę demograficzną wsi

wyjaśnić pojęcie migracji ze wsi do miast;
 podać przykładowe przyczyny przenoszenia się mieszkańców wsi do miast.

wyjaśnić pojęcie salda migracji;
 na podstawie mapy opisać zróżnicowanie salda migracji w Polsce.

na podstawie piramidy demograficznej charakteryzować strukturę płci i wieku ludności wybranej wsi lub gminy wiejskiej;
 podać przykłady skutków społecznych i gospodarczych migracji ze wsi do miast;
 wyjaśnić przyczyny zwiększonego odsetka mężczyzn w strukturze ludności niektórych wsi.

wyjaśnić wpływ migracji na strukturę wieku i zmiany w zaludnieniu na obszarach wiejskich na przykładach wybranych gmin;
 wyjaśnić wpływ restrukturyzacji PGR-ów na zmiany gospodarcze i demograficzne wybranych wsi.

porównać przyczyny i skutki migracji ze wsi do miast oraz migracji z miast do stref podmiejskich;
 zaproponować sposoby zapobiegania negatywnym skutkom wyludniania się wsi.

42. Zmiany polityczne i gospodarcze a struktura zatrudnienia

wyjaśnić czym jest bezrobocie;
 podać najważniejsze przyczyny i skutki występowania bezrobocia.

na podstawie materiałów opisać zmiany liczby zatrudnionych w różnych gałęziach przemysłu w Polsce.

charakteryzować zmiany w sektorach zatrudnienia w Polsce obserwowane po transformacji gospodarczej;
 wyjaśnić przemiany rynku pracy na przykładzie wybranych miast

wykazać wpływ przemian politycznych i gospodarczych w Polsce po 1989 r. na zmiany struktury zatrudnienia;
 wyjaśnić przyczyny i konsekwencje wzrostu znaczenia sektora usługowego w

samodzielnie wyszukać informacje na temat sposobów zapobiegania bezrobociu w Polsce;
 ocenić skuteczność działań podejmowanych w celu zmniejszenia bezrobocia.

43. Wpływ sieci transportowej na lokalizację przedsiębiorstw

podać przykłady przedsiębiorstw, których lokalizacja zależy od bliskości szlaków transportowych.

na podstawie danych statystycznych opisać zmiany długości sieci dróg szybkiego ruchu w Polsce;
 wyjaśnić, czym jest centrum logistyczne;
 na podstawie mapy określa zmiany w zagospodarowaniu obszarów położonych nieopodal ważnych szlaków komunikacyjnych.

w Polsce.

wyjaśnić korzyści wynikające z lokalizacji przedsiębiorstw w pobliżu szlaków transportowych;
 na wybranym przykładzie określa znaczenie portu morskiego dla rozwoju przedsiębiorstw, w tym zakładów przemysłowych.

Polsce.

identyfikować związki między przebiegiem autostrad i dróg ekspresowych a lokalizacją przedsiębiorstw przemysłowych, centrów logistycznych i handlowych;
 wyjaśnić na przykładach związek pomiędzy transportem morskim a lokalizacją inwestycji przemysłowych i usługowych.

na podstawie dostępnych materiałów dokonać oceny dowolnego obszaru położonego w Polsce pod kątem warunków lokalizacji nowych inwestycji przemysłowych i usługowych ze względu na dostępność komunikacyjną

44. Walory turystyczne Pobrzeża Bałtyku i Małopolski

podać przykłady walorów turystycznych Pobrzeża Bałtyku i Małopolski;
 opisać własne wrażenia z wycieczek turystycznych po Polsce.

wyjaśnić dlaczego wybrane walory przyrodnicze przyciągają turystów;
 na podstawie materiałów udowodnić, że Kraków jest turystyczną stolicą Polski;
 na podstawie diagramów opisać zmiany liczby turystów nad Bałtykiem.

na podstawie mapy tematycznej opisać zróżnicowanie liczby udzielonych noclegów w nadbałtyckich gminach;
 porównać atrakcyjność turystyczną wybranych miejsc i obiektów w Małopolsce.

dokonać wieloaspektowej analizy walorów turystycznych Małopolski i Pobrzeża Bałtyku;
 określić wpływ walorów przyrodniczych Pobrzeża Bałtyku oraz dziedzictwa kulturowego Małopolski na rozwój turystyki na tych obszarach.

odszukać informacje dotyczące walorów turystycznych oraz ruchu turystycznego wybranego regionu Polski;
 projektować zarys strategii rozwoju turystyki w tym regionie.

45. Podsumowanie działu Dział 5. Własny region i „mała ojczyzna”

46. Badanie własnego regionu

wskazać położenie swojego regionu geograficznego na mapie Polski;
 na podstawie mapy opisywać położenie oraz sąsiedztwo regionu, w którym mieszka.

charakteryzować środowisko przyrodnicze regionu oraz określa jego główne cechy na podstawie map tematycznych.

rozpoznawać skały występujące we własnym regionie;
 przedstawiać w dowolnej formie przyrodnicze i kulturowe walory regionu.

prezentować główne cechy struktury demograficznej ludności i gospodarki regionu na podstawie wyszukanych danych statystycznych i map tematycznych.

wykazać zależności między elementami środowiska geograficznego na podstawie obserwacji terenowych przeprowadzonych w wybranym miejscu własnego regionu.

47. Jak zaplanować wycieczkę

podać podstawowe zasady bezpieczeństwa obowiązujące w

dobierać odpowiednią mapę do realizacji wycieczki krajoznawczej;

dostosować długość i stopień trudności trasy do możliwości i oczekiwań

projektować trasę wycieczki krajoznawczej po własnym regionie na podstawie

pełnić funkcję przewodnika w czasie wycieczki krajoznawczej;
 na podstawie

czasie przygotowania i przeprowadzania wycieczek krajoznawczych.

w czasie wycieczki wykorzystać mapę do orientacji w terenie.

uczestników wycieczki;
 prowadzić dokumentację przebiegu wycieczki krajoznawczej;
 po zakończeniu wycieczki porządkować oraz prezentować zebrane materiały.

wyszukanych źródeł informacji.

samodzielnie zebranych informacji przekazać uczestnikom wycieczki wiadomości dotyczące odwiedzanych miejsc.

48. Formy współpracy regionalnej

podać przykładowe formy współpracy pomiędzy regionami.

na podstawie dostępnych materiałów wyjaśnić korzyści płynące ze współpracy międzyregionalnej;
 podać korzyści wynikające z zawiązywania związków gmin i powiatów.

wyszukać informacje dotyczące współpracy własnego regionu z innymi regionami, w tym z regionami zagranicznymi;
 uzasadnić przesłanki zawiązywania umów partnerskich z innymi regionami.

krytycznie ocenić efekty współpracy międzyregionalnej ;
 przeprowadzić prostą analizę zysków i zagrożeń wynikających z naśladowania rozwiązań spotykanych w regionach zagranicznych.

zaproponować nowe pola i formy współpracy własnego regionu z regionami zagranicznymi.

49. Poznawanie „małej ojczyzny”

określić obszar utożsamiany z własną „małą ojczyzną” jako symboliczną przestrzeń w wymiarze lokalnym;
 docenić własną rolę, w kształtowaniu małej ojczyzny.

przedstawić w dowolnej formie atrakcyjność „małej ojczyzny” jako miejsca zamieszkania, pracy, nauki, rozrywki.

rozpoznawać w terenie główne obiekty charakterystyczne i decydujące o atrakcyjności „małej ojczyzny”.

porównać zasięg i wielkość swojej małej ojczyzny z małymi ojczyznami członków rodziny i kolegów;
 wyjaśnić przyczyny różnego postrzegania najbliższego otoczenia przez różne osoby.

projektować na podstawie własnych obserwacji terenowych, działania służące zachowaniu walorów środowiska geograficznego (przyrodniczego i kulturowego) oraz poprawie warunków życia lokalnej społeczności.

50. Podsumowanie działu

Informowania uczniów o ocenach i osiągnięciach:

W czasie pierwszych lekcji nauczyciel zapoznaje uczniów z treściami podstawy programowej oraz z wymaganiami edukacyjnymi z danego przedmiotu. Każdorazowo po wykonaniu przydzielonego zadania oraz w czasie omawiania prac kontrolnych uczniowie uzyskują informacje o uzyskanej ocenie. Po zapoznaniu się z ocenioną przez nauczyciela pracą, uczniowie mogą prosić o dodatkowe wyjaśnienia, jeśli cokolwiek jest dla nich niejasne. W uzasadnionych sytuacjach, nauczyciel

weryfikuje ocenę zgodnie z ustalonymi kryteriami. Pozostałe kwestie związane z informowaniem uczniów o ocenach, mają charakter indywidualnej umowy, zawartej między uczniem a nauczycielem.

Sposób informowania rodziców/prawnych opiekunów:

1. Nauczyciel/wychowawca na pierwszym zebraniu informuje rodziców/prawnych opiekunów o wymaganiach edukacyjnych wynikających z realizowanego programu nauczania oraz sposobach sprawdzania i oceniania osiągnięć edukacyjnych uczniów.

2. Informacje o ocenach cząstkowych oraz o przewidywanych ocenach klasyfikacyjnych śródrocznych i rocznych przekazuje wychowawca klasy na zebraniu ogólnym z rodzicami/prawnymi opiekunami na podstawie zapisu w dzienniku. Informacje takie można uzyskać także w czasie indywidualnych konsultacji (zgodnie z harmonogramem szkoły). Wtedy też możliwe jest udostępnienie rodzicom/prawnym opiekunom prac pisemnych uczniów i innych ocenionych form prac uczniów oraz wgląd do dziennika. Informacja może mieć formę ustną i pisemną. Dopuszczalne są również inne formy przekazania informacji o osiągnięciach ucznia, uzgodnione między rodzicem a nauczycielem.

Sposób ustalenia oceny śródrocznej i rocznej:

1. Ocena klasyfikacyjna nie jest średnią arytmetyczną otrzymanych ocen. Przy ustaleniu oceny śródrocznej i rocznej nauczyciel bierze pod uwagę stopnie ucznia z poszczególnych obszarów, według następującej kolejności:

- a) sprawdziany, prace klasowe, testy,
- b) kartkówki i odpowiedzi ustne,
- c) prace domowe i aktywność na lekcjach,
- d) pozostałe oceny s wymagające

2. Uczeń może być nieklasyfikowany, z powodu nieobecności na zajęciach edukacyjnych przekraczającej połowę czasu przeznaczzonego na te zajęcia w szkolnym planie edukacji.

Warunki i tryb uzyskania wyższej niż przewidywana rocznej oceny klasyfikacyjnej z obowiązkowych i dodatkowych zajęć edukacyjnych:

1. Jeżeli uczeń lub jego rodzice nie zgadzają się z przewidywaną roczną oceną klasyfikacyjną z obowiązkowych i dodatkowych zajęć edukacyjnych, z którą zostali zapoznani przez wychowawcę klasy w terminie 10 dni przed rocznym zebraniem klasyfikacyjnym rady pedagogicznej na spotkaniu z rodzicami, to zgłaszają swoje zastrzeżenia do dyrektora szkoły w formie pisemnej (podanie, wnioski) w terminie 2 dni roboczych od dnia zapoznania z propozycją oceny;

2. Dyrektor szkoły następnego dnia informuje na piśmie ucznia lub jego rodziców o wyznaczonym dniu, w którym odbędzie się pisemne i ustne sprawdzenie umiejętności i wiedzy ucznia w zakresie danych zajęć obowiązkowych i dodatkowych;

3. Sprawdzenie poziomu wiedzy i umiejętności ucznia po wyrażeniu niezgody ucznia lub jego rodziców z przewidywaną roczną oceną klasyfikacyjną z obowiązkowych i dodatkowych zajęć edukacyjnych odbywa się w części pisemnej i w części ustnej z każdego z przedmiotów, dla których uczeń lub jego rodzice nie zgadzają się z przewidywaną roczną oceną klasyfikacyjną, w terminie 4 dni roboczych od zgłoszenia zastrzeżeń ucznia lub jego rodziców;
- 4) Sprawdzenie wiedzy i umiejętności ucznia przeprowadza nauczyciel danych zajęć edukacyjnych w obecności wskazanego przez dyrektora szkoły nauczyciela takich samych lub pokrewnych zajęć edukacyjnych;
- 5) Z przeprowadzonych czynności sprawdzających sporządza się protokół (oddzielny dla każdego przedmiotu z zajęć obowiązkowych i dodatkowych), który zawiera: imiona i nazwiska nauczycieli, którzy przeprowadzili czynności sprawdzające; termin tych czynności; zadania sprawdzające; wynik czynności sprawdzających oraz ustaloną ostateczną ocenę; podpisy nauczycieli, którzy przeprowadzili czynności sprawdzające; pisemny wniosek ucznia lub jego rodziców oraz protokół z przeprowadzonych czynności sprawdzających znajduje się w dokumentacji szkoły.

Dostosowanie wymagań edukacyjnych:

1. W stosunku do uczniów, u których stwierdzono deficyty rozwojowe i choroby uniemożliwiające sprostanie wymaganiom programowym, potwierdzone opinią lub orzeczeniem poradni psychologiczno-pedagogicznej albo opinią lekarza specjalisty, nauczyciel jest zobowiązany dostosować wymagania edukacyjne do indywidualnych potrzeb psychofizycznych ucznia i opracować w zespole indywidualny plan pracy z uczniem o specyficznych potrzebach edukacyjnych (zgodnie z obowiązującą w szkole procedurą). Wymagania te są określone w odrębnej dokumentacji. W ocenianiu uczniów z różnymi dysfunkcjami uwzględniać należy zalecenia poradni, m.in:
 - a) wydłużenie czasu pisania sprawdzianów, prac klasowych oraz testów, wykonywania ćwiczeń praktycznych oraz odpowiedzi ustnych.
 - b) Możliwość rozbicia ćwiczeń złożonych na prostsze i ocenianie ich wykonania etapami.
 - c) Konieczność odczytania poleceń przekazywanych innym uczniom w formie pisemnej,
 - d) Branie pod uwagę poprawności merytorycznej wykonanego ćwiczenia, a nie jego walorów estetycznych,
 - e) Możliwość (za zgodą ucznia) zmiany pracy pisemnej (praca klasowa, sprawdzian, test) na odpowiedź ustną,
 - f) Podczas odpowiedzi ustnych zastąpienie pytań złożonych większą ilością prostych,
 - g) Możliwość udzielenia pomocy w przygotowaniu pracy dodatkowej,

h) Brać pod uwagę stosunek ucznia do przedmiotu, jego chęci, wysiłek, przygotowanie do zajęć w materiały, niezbędne pomoce itp.

1. Punkty uzyskane ze sprawdzianów, prac klasowych, testów i kartkówek przez uczniów objętych pomocą psychologiczno – pedagogiczną, są dostosowane do ich potrzeb.

Uczniowie z dysleksją i dysortografią:

Słaba technika i tempo czytania, rzutują na ogólne zrozumienie poleceń wobec czego nauczyciel:

- Wydłuża czas przeznaczony na przyswojenie modułów tematycznych,
- Wydłuża czas na udzielenie odpowiedzi ustnych,
- Pozwala pisać sprawdzian w czasie dłuższym od pozostałych uczniów,
- Dodatkowo wyjaśnia i nakierowuje na prawidłowy tok myślenia,
- W indywidualnych, uzasadnionych przypadkach dopuszcza się, by na sprawdzianie uczeń wybrał sobie z gotowego zestawu połowę zadań (te które są dla niego najłatwiejsze),
- Nauczyciel wydłuża uczniowi z dysfunkcjami czas potrzebny na poprawę oceny ze sprawdzianu,
- Dopuszcza się możliwość ustnego odpytywania podczas konsultacji indywidualnych.

Sposoby dokumentowania osiągnięć uczniów:

1. Wszystkie oceny cząstkowe oraz klasyfikacyjne śródroczne i roczne są odnotowywane w dzienniku lekcyjnym. Oceny cząstkowe mogą być również odnotowane w zeszyt przedmiotowym ucznia lub na wydłużonej pracy wytwórczej.

2. Dokumentowanie innych działań ucznia może przebiegać w sposób ustalony z uczniami.

3. Sprawdziany, prace klasowe oraz testy są przechowywane przez nauczyciela do końca roku szkolnego, udostępnione do wglądu rodzicom/prawnym opiekunom ucznia przez n-la przedmiotu.

4. Wytwory działań uczniów mogą być prezentowane w formie wystaw klasowych lub szkolnych bądź w postaci prezentacji multimedialnej.

5. Dyplomy lub inne nagrody, uzyskane w konkursach szkolnych i poza szkolnych, wręczane są na apelach szkolnych lub prezentowane w innej formie (np. na stronie internetowej szkoły), a także mogą wzbogacić kronikę szkoły.